

CAPUT XXI.

Aliæ difficiliores S. Augustini phrasæ illustratæ: quo nempe sensu ab eo dictum sit: neminem de suo habere, nisi mendacium & peccatum: — liberum arbitrium non nisi ad peccandum valere: — ad bonum nihil valere: — Prorsus si defuerit gratia, hominem nihil boni agere posse. Cum Synodus Diospolitana, aliique Patres gratiam ad singulos actus dari definiunt, actiones moraliter tantum, & ex officio bonas non comprehendere, sed ad actus salutare restringendam esse ex rerum adjunctis demonstratur. Demum S. Hieronymi, & plurimum Rom. Pontificum de eodem argumento dicta accuratissime explicantur.

§. CC. **H**aud porro diffitendum, occurrere in Scriptis S. Augustini difficiliores quasdam circa præsens thema phrasæ & expressiones, quæ spectato verborum cortice cum alias ab eo tradita doctrina (§. CXCI. & seq.) haud satis constare videantur; ut cum asserit: *Nemo habet de suo, nisi mendacium & peccatum a)*: *liberum arbitrium captivatum non nisi ad peccandum valet b)*: *Neque liberum arbitrium nisi ad peccandum valet, si lateat veritatis via c) *)*:
libe-

a) Tract. 5. in Joan. b) L. 3. ad Bonifac. c) Lib. de Spirit. & lit. Cap. 3.

*) Inter damnatos Baji articulos notatu dignus est 28. iidem S. Augustini verbis expressus; qui proinde non in recto S. Doctoris, sed in pravo Baji eum proferentis sensu

liberum arbitrium ad malum sufficit, ad bonum autem nihil valet, nisi adjuvetur ab omnipotente bono a).

Sed hæc commoda interpretatione, si quid durius habent, facile emollescent. Non sunt igitur phrasæ istæ in sensu absoluto accipiendæ, tanquam si nemo unus pares ex se ipso vires habeat ad minimum quodque opus ex officio bonum, legique conforme perficiendum; aut tanquam si libero arbitrio desit *vis illa natura, qua legitimum aliquid anima rationalis & sentit & facit*; cujus oppositum a S. Doctore traditum supra vidimus (§. cit.) Quoniam vero a receptis hermenenticæ regulis prorsus abhorret, ambiguas, & obscuriores alicujus cætera probi Scriptoris sententias in eum cogere sensum, qui principiis alias ab eo apertius traditis repugnat; sequitur profecto citata S. Doctoris verba non in absoluto illo, quem notavimus, sensu, sed cum aliqua restrictione esse accipienda, nimirum in ordine ad *salutem animæ, vitamque æternam*. Nam comparate ad hanc illa tantummodo in considerationem veniunt, quæ vel ad ipsam seu impetrandam, seu promerendam quomodolibet conducunt, uti actiones ex gratia actuali procedentes; vel quæ ab ea consequenda remorantur, uti peccata, quæ nemo aliunde nisi ex se ipso habet, & ad quæ sine adjutorio Dei liberum sufficit, valetque arbitrium. Ceteri vero actus, qui neque peccata sunt, nec a gratia originem habent, tametsi naturali honestate vestiti sint, a S. Doctore prorsus non attenduntur: quod neutro ex dictis modo ad salutem animæ comparentur; cumque

T 4

illis

sensu damnatus supponi debet. Qua de re vide Tractatus de officio hominis erga Deum animadversionem I. pag. 187 ubi sensum propositionis damnatæ uberius exposuimus.

- a) L. de corrept. & grat. C. 11. b) L. 4. contra Julian. C. 3.

illis nulla post mortem addicta sit merces, quasi pro nihilo reputentur.

Est igitur genuinus iste dictorum sensus: quod videlicet in supremo divini tribunalis iudicio, ubi summus, justusque Iudex cuique juxta opera sua redditurus est, ratio duntaxat habenda sit operum, quæ a mala voluntate procedunt, ut puniantur; nulla vero operum naturalium, pro quibus merces in altera vita rependatur, hocque pacto *nemo de suo habeat nisi mendacium & peccatum, liberumque arbitrium per se nihil valeat, nisi ad peccandum*. Cum enim pro nihilo reputetur, quidquid per naturæ vires facere potest; nihil consequenter hac in parte valere, nec de suo quidquam, quod præmiari a Deo mereatur, habere recte censetur.

§. CCI. Dicet quis forte, S. Augustinum non affirmare solum, quod *liberum arbitrium non nisi ad peccandum valeat, sed præterea adjicere, quod ad bonum nihil valeat, nisi adjuvetur ab omnipotente bono a)*. Nec posse hominem boni aliquid velle, nisi adjuvetur ab eo, qui malum non potest velle, hoc est a gratia Dei per Jesum C. D. N. b). Quid? quod alibi præcise, & universaliter asserat: *prorsus, si defuerit gratia, nihil boni agere poteris, — cum dico sine adjutorio Dei, nihil boni dico c)*.

Verum S. D. sui ipsius interpres est, qui loco sæpe jam citato Julianum affatus agebat: *Quoniam saltem concedis opera infidelium, quæ tibi videntur bona, non tamen ea ad salutem sempiternam, regnumque perducere: scito, nos illud bonum dicere, illam voluntatem bonam, illud opus bonum sine gratia Dei, quæ datur per unum Mediatorem Dei & hominum, nemini posse conferri, per quod solum homo potest ad æternum Dei donum, regnumque perducere, puta vel remote via impetrationis ante remissionem peccatorum;*

a) Lib. de corrept & grat. Cap. II b) L. I. ad Bonifac. Cap. 3. c) Serm. 3. nunc 156. de verbis Apostoli C. 11. n. 12.

catorum; vel proxime via *meriti condigni* post adeptam justificationem, prout id ipsum S. Doctor non obscure inquit, dum in expositione Psalmi 142. ad illud: *Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam*, sciscitando mentem suam aperit: *quæ, inquit, mea bona opera sine tuo adjutorio computantur, unde impetrem, dignusque essem deduci a Spiritu tuo in terram rectam?* Inde liquet Augustinum opera solum moraliter bona, nec ad vitam æternam conducentia, non accensere illis bonis, quæ sine gratia Christi non habeantur: quorsum enim doctrinam suam ad operæ bona restringeret, quæ conducunt ad salutem æternam, si nulla opera bona ab his diversa agnosceret? *)

§. CCII. Ne quid vero circa præsens thema præteruisse videamur, operæ pretium fore judicavimus quædam adhuc aliorum Patrum, Synodorum, Pontificumque testimonia in speciem adversa curatius expendere, & genuinum eorum sensum determinare. Sunt autem, quæ objici passim solent, fere sequentia.

Synodus Palæstina, seu Diospolitana definivit: *gratiam Dei ad singulos actus dari.* Nam Pelagium adegit ad

*) Cave, inde inferas: voluisse S. Doctorem opera, quæ ad vitam æternam nihil conferunt, *mala dicenda esse, atque peccata*, quod ejus principiis adversari supra ostendimus. Ad summum ergo ex laudatis verbis erui posse videtur, opera ex officio bona, si sterilia sint, & ad salutem æternam nihil conferant, inter veri nominis bona non censeri, potiusque *non bona* dici merito posse, seu minus perfectæ comparate ad bona superioris ordinis, seu salutis meritoria; eo fere sensu, quo Deus Judæis dedisse dicitur *præcepta non bona*, id est minus perfectæ comparate ad excellentiora novæ legis præcepta. Cæterum hucusque allatas difficultiorum Augustini locorum explanationes affatim sufficere puto ad plures alias obscuriores sententias in præsentī materia commode interpretandas.

ad retractandam hanc suam propositionem: *gratia Dei, & ejus adjutorium non ad singulos actus datur.* Huic vero oppositam doctrinam *semper tenuisse Ecclesiam*, notat S. Augustinus a) eamque recenset inter 12. Articulos, quos firmissime se scire dicit *ad fidem rectam, veram & catholicam pertinere* b). Unde & postea Patres Africani ad Lozimum Papam scribentes agebant: *in bonis quibusque humanæ voluntatis singulis motibus magis Dei valere auxilium.*

Deinde S. Hieronymus, quem Synodi Diospolitanae, utpote in eadem provincia tempore suo celebratae, sententia latere non potuit, nunquam retractasse legitur, quod in Epistola ad Ctesiphontem paulo ante illam Synodum scripserat, ubi, quid Catholici contra Pelagium sentirent, ita exposuit: *nihil nos boni agere absque Dei auxilio, sed per opera singula Dei esse omne bonum, quod agimus, Deumque semper nos adjuvare* c). Nec ante Pelagium quemquam tantam virtutem liberi præsumpsisse arbitrii, ut ad hoc in bonis rebus per actus singulos adjuvandum necessariam Dei gratiam non putaret, scribit Vincentius Lirinensis d). Demum Ferrandus Diaconus inter regulas militi Christiano præscriptas, hanc omnium primam ab eo exigit, ut credat *gratiam Dei ad singulos actus dari* e). Hæc omnia vero perspicue indicant gratiam, auxiliumque Dei pro omnibus universum operibus ita a Patribus exigi, ut nullum omnino, quamvis exile adeoque & naturalis ordinis ab illius necessitate eximi patiantur; imo & Patres Arausicanæ Synodi II. Can. 22. absolute definiant: *neminem habere de suo, nisi mendacium & peccatum.*

§. CCIII.

- a) Epist. 106. ad Paulin. b) Epist. 107. c) Cit. Epist. Cap. 3. d) In suo de profanis vocum novitatibus libello cui titulus: *Commonitorium adversus Hæreses* sub nomine *Peregrini.* e) Lib. de officio militis Christiani.

§. CCIII. Hæ, & aliæ generales Patrum sententiæ, ac præsertim phrasis illa usitata: *gratiam ad singulos actus dari*, ne cuiquam fraudi sint; ante omnia monendus est lector, eos a recta interpretandi via ac ratione plurimum aberrare, qui mox atque unam alteramve sententiam in Veterum scriptis arripuerint, ea continuo in rem suam definiunt, ceteris, quæ ad argumentum controversum spectant, quæque lucem clariorem adferre dictis possent, aut penitus inconsultis, aut plane neglectis; cum tamen iusta interpretandi methodus, legesque hermeneuticæ postulent, ut genuinum Scriptoris sensum ex aliorum locorum collatione eruere, aut certe ex scopo, aliorumque adjunctorum consideratione evolvere admittatur. Hujus proinde canonis ratione habita nemini obscurum esse poterit, phrasim illam Patribus communem: *gratiam Dei ad singulos actus dari*, aut *per singulos actus ea nos adjuvari*, non aliter, quam cum restrictione *ad actus salutare, seu ad vitam eternam quomodolibet conducentes* intelligi oportere. Hanc quippe limitationem, aut iidem Patres, alique Scriptores synchroni aperte exprimunt, aut circumstantiæ rerum eandem perspicue manifestant, ut mox videbimus.

§. CCIV. Imprimis igitur Palæstinæ Synodi verba cum restrictione ad actus *salutares* intelligenda esse extra omne dubium est: hujus enim definitionem cum Pelagii, & Cœlestii damnatione sub eadem hac limitatione repetitam legimus in Synodo *Carthaginensi* plenaria Africæ præsentibus 214. Episcopis, biennio post, id est anno 417. celebrata, cujus S. Augustinus meminit a), & cujus verba integra refert S. Prosper in libro contra Collatorem Cap. 10. & iterum Responsione 8. ad Capitula Gallorum, ubi sicut & in Chronico b) notat Concilium

a) Epist. 47. b) Corrigendus est hujus Chronici error, qui in numerum romanum irrepit, dum Concilio Carthaginensi

cilium hoc a Sede Apostolica approbatum fuisse, & in toto terrarum orbe receptum. In eo autem referente Prospero Patres ita decernunt: *Constituimus in Pelagium & Cælestium per Venerabilem Episcopum Innocentium de beatissimi Apostoli Petri Sede prolatam manere sententiam, donec apertissima confessione fateantur: gratia Dei per Jesum C. D. N. non solum ad cognoscendam, sed etiam ad faciendam justitiam (eam utique, quam Scriptura commendat) nos per actus singulos adjuvari; ita ut sine illa nihil veræ, sanctæque pietatis habere, cogitare, dicere, aut agere valeamus.* Profecto autem supervacanea prorsus fuisset hæc ad actus veræ sanctæque pietatis restrictio, si generali illa sententia etiam actiones moraliter tantum, & ex officio bonas, quales subinde sine gratia etiam ab ethnicis fieri posse Patres aperte fatentur, (§. CXCI. & seq.) comprehendere Synodus illa voluisset, aut a S. Hieronymo, Patribusque Diospolitanis, & Africanis aliquando comprehensas existimasset.

§. CCV. Et si quidem porro eadem Carthaginensis Synodus testante Prospero a Sede Apostolica approbata, totoque terrarum orbe recepta fuit; prudenter supponi nequit, illam Synodicæ definitionis ad actus veræ, sanctæque pietatis limitationem Lirinensis, Ferrandique notitiam effugisse; cum præterea coævus Patres eadem ad opera pietatis restrictione usos sæpe fuisse ignorare neuter poterit. Augustinus enim pluribus locis mentem suam clare exponens: *gratiam Dei, inquit, sic confiteatur, qui vult veraciter confiteri, ut omnino nihil boni, quod ad pietatem pertinet, veramque justitiam sine illa fieri non posse dubitet a).* Non minus perspicue docet S. Fulgentius: *nullum esse, qui naturaliter - - - possit aliquid boni velle,*
quod

ginensi Episcopos CCXVIII. interfuisse scribit: nam alibi idem Prosper memorat tantum CCXV Præfules interfuisse.

a) Lib. de grat. Christi Cap. 26. & alibi passim.

quod pertinet ad vitam aeternam a). Demum Petrus Diaconus, qui suum de Incarnatione & gratia Christi librum ad S. Fulgentium, aliosque Africæ Episcopos scripserat, postquam Cap. 6. dixisset *per gratiam dari homini cogitare & desiderare, quæ pertinent ad vitam aeternam*; ita postremo concludit: *Sine hac igitur gratia potest quidem (homo) cogitare, & desiderare humana; non autem potest cogitare, aut velle, seu desiderare divina.* Quum igitur Vincentius Lirinensis, quem quædam Augustinianæ doctrinæ Capita vellicasse notum est, illam S. Augustini limitationem redarguisse nusquam legatur; Ferrandum vero, qui fidus semper S. Fulgentii discipulus erat, doctrinæ sui Magistri contraria sensisse præsumi omnino nequeat: hæc ipsa profecto rerum adjuncta abunde suppetunt, ut & horum generalia dicta, quibus actus singulos gratiæ Dei in acceptis referunt, ad sensum ejusdem Synodi, eorundem SS. Patrum cum eadem ad actus salutares, vel opera pietatis restrictione intellecta ab eis fuisse, nec proinde ultra, quam fidei obsequium exigat, exporrigenda esse concludamus.

§. CCVI. Canonis demum Arausiacani sensus ex ipso ejus titulo facile determinari posse videtur: agit enim *de his, quæ hominum propria sunt.* Cum igitur postea dicit Canon: *neminem habere de suo nisi mendacium & peccatum*; generaliter accipiendum est, ut scilicet de suo quis dicatur habere, quod ita ei proprium est, ut a Deo non acceperit, nec ullam Deus in eo partem habuerit. Hoc autem pacto verissimum est, neminem habere de suo nisi mendacium & peccatum; utpote cujus malitia neutiquam in Deum, sed in solam causam a Deo, & lege Dei deficientem, videlicet in perversam hominis voluntatem referenda est. Quare Concilium istud non
solum

a) Lib. de Incarnat. & gratia Jesu Christi Cap. 19.

solum hic agit suis Canonibus, ut doceat ad quæ bona necessaria nobis sit Dei gratia per Christum parta; sed etiam ut universum ostendat, quam nihil homo possit propriis viribus etiam in rebus ordinis naturalis sine auxilio Dei in genere, seu generali ac communi Dei concursu.

Quænam vero sint illa bona, ad quæ vires naturæ sine gratia Christi non suppetant? jam ante Canone 7. idem Concilium his verbis exposuit: *si quis per naturæ vigorem bonum aliquid, quod ad salutem pertineat vitæ æternæ, cogitare, ut expedit, aut eligere - - posse affirmat &c. hæretico fallitur Spiritu non intelligens vocem Dei in Evangelio dicentis: sine me nihil potestis facere*, supple juxta Canonem 5., *sicut oportet*. Hæc autem Canonis exceptio firmat omnino regulam in contrarium, nempe, per naturæ vigorem bonum aliquid, quod ad salutem non pertineat, cogitare & eligere quemlibet posse, quamvis non sine generali Dei auxilio; sine hoc autem neminem de suo habere nisi mendacium & peccatum, cujus malitia ita homini propria est, ut ad habendam eam nullo prorsus opus habeat Dei adjutorio. *)

§. CCVII.

*) Nota: quamvis docente S. Anselmo Lib. de concordia gratiæ & lib. arbitr. Cap. i. *Deus omnia faciat, quæ justa, vel injusta voluntate fiunt, id est bona opera, & mala; in bonis tamen facit, quod sunt, & quod bona sunt; in malis vero quod sunt, non quod mala sunt: sic enim tanquam merus a recto ordine defectus causam efficientem nullam habent, sed in causam deficientem, pravam nempe, ut diximus, hominis voluntatem refundi unice debent*. Nam ex S. Thoma Quæst. 3. de malo Art. 2. ad 1. *difformitas (actionis) consequitur ex hoc, quod liberum arbitrium recedit ab ordine voluntatis divinæ. Nec offiit, quod defectus & deformitas hæc cum actione intrinsece mala inseparabiliter conjuncta sit*. *Est enim, inquit idem S. D. in 2. Dist. 37. Q. 2. Art. 2.*
ad

§. CCVII. Sed rursus obmovere quis posset: S. Hieronymus non solum asserit: *Dei auxilio per singula opera nos adjuvari*; sed irrestricta plane sententia porro definit: *nihil nos absque eo boni agere, sed Dei esse omne bonum, quod agimus*. Quid? quod his consona docuisse inveniuntur plures Pontifices, iique cum primis, qui Pelagii dogmata impugnasse noscuntur. Sic Innocentius I. asserit: *voluntati liberae non nisi adiutorium Dei esse necedendum, eamque nihil valere caelestibus praesidiis destitutam. a)*. Zozimus ad omnes orbis Episcopos scribens sciscitatur: *Quod ergo tempus intervenit, quo ejus (Dei) non indigeamus auxilio?* b) Caelestinus I. scribit: *Deum ita in cordibus hominum, atque in ipso operari libero arbitrio, ut sancta cogitatio, pium consilium, Omnisque motus bonae voluntatis ex Deo sit: quia per illum aliquid boni possumus, sine quo nihil possumus c)*. Inter Canones Concilii Arausiaci. II. a Bonifacio II. approbatos his consentanea habet Canon nonus: *quoties bona agimus, Deus in nobis, atque nobiscum, ut operemur, operatur: & Canon 22. verbis ex S. Augustino d) desumptis expressus ita habet: nulla facit homo bona, quae non Deus praestit, ut faciat homo. Denique S. Gregorius Mag. Sciendum, inquit, quod mala nostra solummodo nostra sunt; bona autem nostra, & omnipotentis Dei sunt, & nostra: quia ipse aspirando nos praevent, ut velimus, qui adjuvan-*
do

ad 5. *cristi*, inquam, in aliquo effectu plura inseparabiliter conjuncta sunt, non oportet, ut quidquid est causa ejus quantum ad unum, sit causa ejus quantum ad alterum: sicut natura est causa oculi, quantum ad suam stantiam ejus, & non quantum ad defectum caecitatis, qui ex natura defectu incidit.

- a) Epist. 23. ad PP. Concilii Milevitani, quae inter Epistolas S. Augustini est 95. b) Refert haec Caelestinus, I. Epist. ad Episcopos Galliae Cap. 9. c) Epist. 1. contra Massilien. Can. 6. d) Lib. 2. contra duas Epist. Pelagian. Cap. 9.

do subsequitur, ne inaniter velimus, sed possimus implere, quod volumus a). Pontifices igitur hi uno ore pari cum S. Hieronymo doctrinæ ita conspirant, ut *absolute nihil boni sine Deo*, adeoque sine gratia *facere nos posse* conceptis verbis affirmant. Si nihil boni? ergo nec boni aliquid ordinis naturalis sine Deo, ejusque gratia fieri potest, sine quo nihil boni fieri potest.

§ CCV II. Verum ita quidem argumentari possent, qui in solo verborum cortice hærentes, litteræ sonum magis, quam sensum attendunt. Quamvis autem ob verborum cum superioribus Patrum sententiis (§. CXCIV.) analogiam hæc Pontificum dicta cum eadem *ad actus salutare* restrictione interpretari possent, ac debeant, si per *auxilium Dei*, *divinique adjutorii* nomine solam *Christi gratiam* Pontifices illos heic intellexisse ponas. Attamen vellem, qui ita statuunt, paulisper advertant, in proxime allegatis textibus nullam determinate mentionem fieri medicinalis *gratiæ Christi*, sed expressius semper generalem istic sermonem esse de *auxilio* — vel *adjutorio Dei* — *de Deo operante* — *bona præstante* — *adjuvante* — *cooperante* — ita ut *nihil sine Deo nos posse* dicamur. Hic autem expressionis modus *generalis* cum sit; haud improbabilem conjecturam fundat, Pontifices illos generica illa sua loquendi ratione diligenter cavere id solummodo voluisse, ne in actibus singulis, seu supernaturalis seu naturalis tantum ordinis illæ sint, quidpiam libero sic attribuamus arbitrio, quin Deum præcipuas in eo partes semper habere agnoscamus; sive quod tanquam auctor naturæ causas secundas, ipsunque etiam liberum hominis arbitrium mediante adjutorio *communi*, seu *generali* suo *concurso* ad actiones singulas moveat, & applicet, utpote in quo, teste

Apo-

a) Homil. 5. in Ezechielem.

Apostolo, vivimus, movemur, & sumus a), qui operatur omnia in omnibus b); sive quod ceti auctor gratiæ respiciens in faciem Christi sui auxilio speciali, seu gratia efficaci omne salutis opus semper præveniat, adjuvet, atque perficiat juxta illud Apostoli: Deus est, qui operatur in vobis & velle & perficere pro bona voluntate c).

§. CCIX. Ne quis vero arbitrariam esse hanc interpretationem existimet, eam Aquinatis auctoritate confirmamus. Is vero in suo in Caput 15 Joannis commentario ad illa verba: sine me nihil potestis facere: Ecce enim, inquit, Dominus hic dicit, quod sine ipso non solum magna, sed nec minima; imo nihil facere possumus. Nec mirum, quia nec Deus sine ipso aliquid facit: supra C. I. sine ipso factum est nihil. Opera enim nostra, aut sunt virtute naturæ, aut ex gratia divina. Si virtute naturæ; cum omnis motus naturæ sint ab ipso verbo Dei; nulla natura ad aliquid faciendum moveri potest sine ipso. Si vero virtute gratiæ, cum ipse sit auctor gratiæ: quia gratia & veritas per Jesum Christum facta est; manifestum est, quod nullum opus meritorium (puta sive de condigno, sive congruo) sine ipso fieri potest. Quare idem S. Doctor, ubicunque concedit aliquid boni posse fieri sine gratia, semper addit: non tamen sine auxilio motionis divinæ, qua in omnibus operatur, aut aliud quid simile d). Secundum hanc ergo interpretationem, singula, quæ obijciuntur, Pontificum, & si quæ sunt aliorum Patrum testimonia, facili quisque negotio poterit conciliare.

V

§. CCX.

- a) Act. 17. v. 28. b) I. Cor. 12. v. 6. c) Philipp. 2. v. 13. d) In 2. Dist. 28. Q. 1. & 1. 2. Q. 109. utrobique per omnes Articulos. Id si advertisset, simulque superiorem S. Thomæ commentarium præ oculis habuisset Vasquezius, fors Disp. 190. haud ita præidentius scripsisset: Quod si velis juxta varias materias, de quibus in his Articulis tractat, ipsum (S. Thomam) interpretari, nunc

§. CCX. Eandem interpretationem magis porro verifimilem facit & scopi ratio, & quæ tum fervebat, controversiæ status. Intenti namque in id potissimum fuere laudati Pontifices, aliique ejusdem ævi Patres, ut Pelagiani erroris zizania, quæ tum adhuc in multorum animis altas fixere radices, funditus extirparent. Dubitari vero nequit cætera inter Pelagianæ hæresis Capita hæc fuisse præcipua: 1) Liberum arbitrium semel a Deo creatum, & sufficienti virtute instructum, movere, & adplicare semetipsum ad proprios actus sine ullo Dei adjutorio, aut motione superaddita: quippe qua fatalem induci necessitatem, sicque libertatis jura violari Pelagius causabatur a). Imo 2) indignum Deo putabat, Ipsum circa hominum actiones ita occupari, ut in singulis, etiam minimis operibus, ad Dei adjutorium, seu prædictam motionem recurrere necesse sit b). Et quamvis 3) sub ipsum hæresis initium gratiam Dei in solo libe-

ro

de auxilio Dei moventis, nunc autem de auxilio gratiæ moventis; hanc explanationem non ex aliquo verbo S. Thomæ, sed ex tuo cerebro depromes, ac proinde frivola censeri debet. At majore merito frivola aliis videbitur hæc Vasquezii censura, manifesta in Aquinatis doctrina evolvida oscitantæ adscribenda.

- a) *Nec ultra (Dei) indigemus auxilio; ne, si indigerimus, liberum frangatur arbitrium, a)ebat Pelagius ex Hieronymo Epist. ad Cresiphontem. Unde postea in Synodo Diospolitana Art. 10. damnata est hæc Pelagii assertio: non est liberum arbitrium, si Dei indigest auxilio.*
- b) *Constat id ex eodem Hieronymo L. 1. Dialog. contra Pelagium circa initium, ubi cum Pelagius sub nomine Critoboli objecisset: si in singulis rebus, quas agimus, Dei utendum est adjutorio; ergo & calamus temperare ad scribendum, & temperatum pumice terere, manuque aptare litteris — — loqui, ambulare — — comedere, & cætera hujusmodi, nisi Deus juverit, non poterimus? Respondet Hieronymi nomine Atticus admissa illatione: juxta meum sensum non posse perspicuum est.*

ro arbitrio, doctrina, & lege fitam diceret a); postea tamen a Catholicis exagitatus, gratiam *internæ illustrationis*, deinde vero etiam *inspirationis*, sed ad *faciliorem* dumtaxat legis observationem admittebat; *sed tamen posse hominem sine gratia, etsi difficilius, divina facere iussa* b), identidem contendeat. 4) Denique postremo gratia *operis*, sed æque ad *facilius* dumtaxat operandum, admissa, gratiam tamen *voluntatis*, qua voluntas ad agendum bonum a Deo præparetur, constantissime inficiabatur c). Cum igitur erroribus his summam refellendis aptissimus omnino sit generalis ille, quo laudati Patres, atque Pontifices usi sunt, loquendi modus, prout consideranti patebit: eum consequenter hunc in finem ab iisdem consulto adhibitum fuisse, non est, cur ambigendum putemus.

§. CCXI. Quod si demum Patrum aliqui nullum opus bonum determinate sine *gratia Christi* fieri a nobis posse asserant; tum eos non nisi de eo, quod *vere bonum* est, etiam quum hac limitatione non adjecta, more Scriptoribus sacris usitato, *absolute* loquantur, intelligi oportere, ex generalibus eorum principiis supra jam indicatis (§. CCI. &c.) manifestum est. Juxta hæc vero eorum principia illud solum *veri boni*, perinde ac *veræ virtutis* rationem habere creditur, quod ad summum æternumque bonum refertur, quodque proinde finem supernaturalem respicit, & consequenter ad vitam æternam quoquo modo conducit. Ad hanc autem con-

V 2

sequen-

- a) Ex Articulo, quem in Synodo Palæstina Pelagius retrahere compulsus est; & ex S. Augustino Lib. de hæresibus, hæresi 88. Lib. de Spirit. & lit. Cap. 2. b) Idem Aug. loc. cit. & de gratia Christi Cap. 26. c) Idem Lib. I. contra duas Epist. Pelagian. Cap. 19. *dixisti, inquit, hominem in bono opere Dei gratia semper adjuvari, tanquam sua voluntate, nulla Dei gratia bonum aggressus, in ipso jam opere divinitus adjuvetur.*

sequendam cum ordinis naturalis opera, etsi aliqua ratione, nempe spectata officii, finisque proximi honestate, bona, nihil conferant; idcirco mirum videri non debet, si a sanctis illis fide illuminatis, plenisque charitate viris sterilia hujusmodi opera velut vana, inania, atque adeo tanquam nullius momenti ac ponderis censeantur, & tanquam alienius considerationis vel aestimationis indigna reputentur, idque secundum illud ab Augustino Tract. 102. in Joan. opportune memoratum: *Quidquid aliud petitur, præter divinam gratiam, & vere beatam vitam, nihil petitur: non quia nulla omnino res est; sed quia in tantæ rei comparatione, quidquid aliud concupiscitur, nihil est.*

CAPUT XXII.

Hucusque expositam Patrum doctrinam Juri divino credendorum & agendorum consonam esse subjuncto triplici paradigmatè ostenditur. Ex horum singulis corollaria deducuntur ad christianam morum disciplinam, ad commendandum frequens necessariæ orationis studium, salutaremque operum praxim recte, & cum fructu instituendam, eamque adversus perniciofa quedam laxioris moralis principia firmandam commodum attinentia.

§. CCXII. **H**oc jam pacto meliori in lumine collocata circa thema præcedens SS. Patrum doctrina; peropportuna porro se offert occasio subjiciendi nonnulla, quæ inde colligi posse videntur sanioris ethicæ documenta, ad rite, utiliterque promovendam christianam
 morum